

POVESTIREA VIETII – IDENTITATE ȘI ALTERITATE PE PARCURSUL RĂZBOIULUI CIVIL ELEN DIN 1946-1949

Gabriela BOANGIU

LIFE HISTORIES – IDENTITY AND ALTERITY DURING THE GREEK CIVIL WAR OF 1946 - 1949

The study tries to highlight the processes of identification and differentiation which produce identity or alterity in the context of the transfer of numerous children from Greece to Romania through the mediation of the Red Cross, and also in the context of the story of a young – at that time, soldier during the Greek civil war (1946-1949); he was wounded and got healed in Romania. At the begining, the study will present a few indications on how to built a collection of life histories, then we will refer strictly to identity and alterity in life histories.

Keywords: identity, alterity, collective memory, life histories, Greek Civil War.

Dinamica documentului „deschis” sau despre caracterul explorativ al colecțiilor de povestiri ale vieții

Istoriile de viață, numite uneori și „istoriile mărunte”, fascinează nu doar dintr-o perspectivă estetică sau ușor nostalgică, așa cum se întâmplă uneori cu scrierile memorialistice, ci prin bogăția abordărilor pe care le face posibile în cadrul științelor sociale. Fiind vorba de „istoria trăită”, de coborârea la individul-vorbitor care devine actantul principal într-un context socio-cultural și istoric mai amplu, caracteristicile relatării fenomenului viu ar trebui evidențiate în momentul consemnării, înregistrării unor mărci ale acestuia. Arhivarea presupune, inevitabil, „înghețarea” faptului trăit, de aceea cercetătorului i se cere

o atenție deosebită în conservarea „vie” a povestirilor vieții, ținându-se cont de dinamica documentului „deschis”. Mai întâi, ce denumim document „deschis”? Este vorba despre caracterul procesual al fenomenelor investigate și despre necesitatea configurării unor documente care să poată permite reveniri în timp, sau interpretări ulterioare ale colecțiilor de documente întocmite, astfel încât să nu lipsească anumite detalii privind biografia respondentului, contextul socio-cultural, contextul înregistrării etc. Absența unor astfel de detalii ar vicia documentul iremediabil, iar astfel de situații sunt binecunoscute în etapele incipiente ale folcloristicii. Acestor observații trebuie să li se atașeze și cerința implicită a oricărui studiu contemporan de folcloristică și anume aceea de a întemeia propria colecție de documente necesare explorării temei de cercetare abordate, „the folklorist must be an experienced fieldworker, whose starting point in building up a study would be his own collection”¹. Totodată „collecting should not stop at the literal transcript of the text, but should consider the close relationship between the text and the individuals and should record the general atmosphere in which the text is transmitted”².

De aici rezultă, de fapt, caracterul exploratoriu al colecției de povestiri ale vieții, pentru că trebuie să răspundă unei intenții de cercetare, unei *interogații-ipoteză* de lucru a cercetătorului, de aceea „o povestire a vieții înseamnă mai ales explorarea unui câmp de posibilități: detaliile, relatarea faptelor concrete ale trăitului, complexitatea implicărilor emoționale urnesc percepția din încremenirile ei și o fac să se deschidă

---

¹ Linda Degh, *Story-telling in a Hungarian Peasant Community*, translated by Emily M. Schossberger, Indiana University Press, Bloomington/ London, 1969, p. 53.

² *Ibidem*.

sensului, sensurilor”³. Cercetătorul se află în poziția de a tatona, de a explora experiențe de viață, de a „provoca” chiar atitudini față de anumite evenimente „uite” uneori de interviuat. Între cei doi – cercetător și interviuat, trebuie să se stabilească o relație spontană, chiar dacă intenția de cercetare implicită a folcloristului o poate plasa în zona artificialului, creatului, experimentalului. Natura relațiilor umane favorizează stabilirea unui dialog în care cercetătorul trebuie să aibă abilitatea să se dezvăluie pe sine cât mai puțin pentru a evita producerea „răspunsurilor dorite”, provocând totodată dezvăluiri din partea subiectului cercetării, devenit deja partener de dialog și nu doar sursă de informare.

Povestirile de viață (life history) se dezvăluie întotdeauna ca un document, un „document deschis” datorită caracterului procesual al cercetării, corelat cu dinamica fenomenelor. Caracterul exploratoriu al documentului evidențiază faptul că acesta nu e doar etapa în cercetare, așa cum s-a menționat uneori⁴ și nici scop al cercetării, astfel de distincții abstracte plasându-se mai degrabă în sfera unor aspecte didactice, deoarece documentul etnologic este și interogație, și construcție, și creație.

Mai mult, un document etnologic viabil este cel care permite noi deschideri, noi abordări, noi puncte de plecare, noi interogații. În acest sens Ricœur sublinia: „în plan epistemologic, autonomia istoriei față de memorie se afirmă cu cea mai mare forță la nivelul explicației/comprehensiunii. (...) nu există document fără întrebare,

---

³ Smaranda Vultur, *Memoria salvată – Evreii din Banat, ieri și azi*, Ed. Polirom, Iași, 2002, p. 9.

⁴ Ioana R Frunteală, *Narațiunile personale în etnologia războiului*, Ed. Ager, București, 2004, p. 18: „documentul etnologic nu reprezintă scopul etnologiei, ci etapa necesară a constituirii obiectului, piatra de temelie a edificiului interpretativ”.

nici întrebare fără proiect de explicație. Documentul devine dovadă tocmai în raport cu explicația”⁵.

Deși Ricœur se referă la documentul istoric, extrapolarea se poate face și în domeniul folcloristicii, avându-se în vedere caracteristicile arhivării și istorizării faptelor socio-culturale. Astfel, el afirma că „nimic nu este în sine document, chiar dacă orice reziduu al trecutului este potențial urmă. Pentru istoric, documentul nu este pur și simplu dat, așa cum ar putea sugera ideea de urmă lăsată. El este căutat și găsit. Mai mult, el este circumscris și, în acest sens, constituit, instituit ca document, prin interogare”⁶.

Autorul face referință directă și la documentele de istorie orală, evidențiind că „aceiași caracterizare a documentului prin interogația ce i se aplică e valabilă pentru o categorie de mărturii nescrise, mărturiile orale înregistrate pe care microistoria și istoria timpului prezent le folosesc mult. Ele au un rol considerabil în conflictul dintre memoria supraviețuitorilor și istoria deja scrisă. Or, aceste mărturii orale nu constituie documente decât după ce sunt înregistrate; ele părăsesc atunci sfera orală pentru a intra în sfera scrierii, îndepărtându-se astfel de rolul de mărturie din conversația curentă. Se poate spune atunci că memoria e arhivată, documentată. Obiectul său a încetat de a mai fi o amintire în sensul propriu al cuvântului, adică nu se mai află într-o relație de continuitate și de apropiere cu un prezent al conștiinței”⁷.

Deși granița dintre studiile calitative și cele cantitative este foarte strictă, în ceea ce privește obținerea unor rezultate viabile este necesară utilizarea cumulativă a mai multor tehnici și metode de investigație. Metodele calitative se caracterizează printr-o mare libertate în abordarea atât a tematicii, cât și a intervievaților.

---

⁵ Paul Ricœur, *Memoria, istoria, uitarea*, Ed. Amarcord, Timișoara, 2001, p. 221-222.

⁶*Ibidem*, p. 216.

⁷*Ibidem*, p. 216-217.

Caracterizându-se prin fluiditate, improvizație, studiile calitative se realizează într-un orizont deschis, însă nu lipsit de organizare. De aceea se mulează mult mai bine pe un context spontan, care să antreneze implicarea activă a intervievaților în derularea dialogului, într-un climat care, deși vizează înregistrarea, trebuie să păstreze și să favorizeze desfășurarea unei situații dialogice naturale.

Această atitudine va favoriza și deschiderea, orientarea spontană a temei abordate către ramificații neluate în calcul inițial, dar care se dovedesc fecunde pe parcurs. Rigoarea, structurarea prestabilită a chestionarelor, anchetelor de teren – metode cu tentă cantitativă, vin să întrească într-o manieră extinsă, uneori statistică, elementele observate la nivelul unor comunități restrânse, însă o organizare viabilă a acestora nu se poate realiza fără un studiu calitativ pilot, orientativ.

Super-raționalizarea metodologică, sociologizantă specifică metodelor cantitative se dovedește uneori mult prea rigidă în surprinderea unor aspecte de detaliu socio-cultural a unor cazuri particulare, chiar atipice în comparație cu situația generală, pierzându-se astfel informație relevantă. Rolul studiilor calitative, printre care metoda folosirii povestirilor de viață (life history) este foarte des utilizată este unul de importanță majoră mai ales în astfel de cazuri „mărunte”, însă relevante pentru întreaga comunitate. Putem considera fecundă o astfel de orientare a metodei folosirii povestirilor vieții (life history) asupra cazului relevant, asupra unor „personaje vorbitoare”, prin care comunitatea, structurile sociale pot fi investigate ca reflectare a unor situații particulare, în „faptul (de viață) trăit” în condițiile temei investigației noastre – statutului proprietății și dinamica mentalităților în perioada postcomunistă.

Totodată, trebuie să fie menționate posibilitățile de manipulare în direcții lipsite de fundament științific a unor documente de istorie orală, „entuziasmul pentru povestirile vieții duce la unele exagerări, fie că acestea sunt privite ca obiect sau ca metodă de studiu. Din punct de

vedere etnologic, antropologic sau naratologic, relativitatea și fragmentarismul induse de absolutizarea unei perspective individuale pot duce la interpretări lipsite de valoare științifică”⁸.

Configurarea colecției de istorie orală necesită o atenție dublă, metodologică și, totodată, deontologică. În acest sens cerințele metodologice se intersectează cu cele de etică profesională. Acestea pot fi ușor corelate cu binomul obiectivitate-subiectivitate, iar constituirea oricărui document etnologic trebuie să se raporteze la această problematică. Astfel, „ținând cont de variabilele de context ce conferă caracter de unicat fiecărei performări în culturile orale, trebuie să acceptăm faptul că documentele etnologice sunt producții parțial fictive, rezultat al integrării sensului transmis de creator (interpret) în grila cu fisuri subiective a competenței și obiectivelor cercetătorului. Până la un punct, chiar și cele mai cuantificabile obiecte științifice suferă de relativitate, deoarece sunt elaborate mentale ce aspiră spre starea optimă de cunoaștere, dar nu ating incontestabil adevărul ultim”⁹.

O posibilă definiție a documentului etnologic o întâlnim în lucrarea Ionei Ruxandra Fruntelată, *Narațiunile personale în etnologia războiului*: „documentul etnologic ar trebui să fie un act prin care se constată un fapt de cultură populară sau un text scris sau tipărit sau altă mărturie servind la cunoașterea unui fapt real de cultură populară, actual sau din trecut. Simplificând, am putea spune că **documentul etnologic** este un înscris prin care unui fapt din realitate i se atribuie valoare etnologică. A vorbi despre *documente orale* este impropriu, pentru că, după cum am văzut, sensul cuvântului document implică o fixare pe un suport material (hârtia, caseta, pelicula, CD-Rom-ul, acestea trei din urmă consemnând mai fidel elementul oral) ce asigură

---

⁸ Ioana R. Fruntelată, *Op. cit.*, p. 8.

⁹ *Ibidem*, p. 12-13.

caracterul controlabil și calitatea de dovezi palpabile a documentelor. Pentru a deveni document etnologic, faptul de cultură populară nonmaterială trebuie *textualizat*, adică transformat în *enunț* scriptural sau audio-vizual arhivabil, având o *coerență interioară, limite clare și o fixare spațială care să-i asigure permanența în timp*¹⁰ conform și opiniilor lui Nicolae Constantinescu¹¹.

Alterarea „autenticității” materialului supus înregistrării, arhivării este inevitabilă, cercetătorului revenindu-i o serie de sarcini menite să contracareze această situație, mai mult „în cazul unor elemente studiate marginal în istoria disciplinei de până la el, etnologul devine, prin prestigiul lui științific, un autenticator al documentului etnologic”¹², căci „obiectele etnologiei nu sunt date ca atare, înaintea cercetării”¹³.

Configurarea unui document viabil din puncte de vedere științific trebuie să aibă în vedere completarea detaliată a unei *fișe de context, precum și a unei fișe de povestitor*, menite să ofere suficiente detalii astfel încât să limiteze posibilitățile de manipulare neștiințifică a documentului. Claritatea definirii contextului culegerii datelor, respectarea confidențialității datelor, a identității interviuatului și asigurarea confidențialității răspunsurilor sale răspund unor cerințe etice specifice cercetării de tip etnologic, permițând totodată o abordare teoretică amplă, care să asigure „citirea” documentului cât mai nuanțat, evitând astfel manipulările de orice gen ale documentului.

Un aspect important pe care îl incumbă deontologia cercetării etnologice, în particular referitoare la studiul istoriilor de viață, este reprezentat de problema abordării semnificației pe care interviuații o atașează propriei

---

¹⁰ *Ibidem*, p. 13-14.

¹¹ Nicolae Constantinescu, *Lectura textului folcloric*, Ed. Minerva, București, p. 56 *apud* Ioana Ruxandra Frunteletă, *op. cit.*, p. 14.

¹² Ioana R. Frunteletă, *Op. cit.*, p. 14.

¹³ Jean Copans *apud Ibidem*, p. 14.

biografii orale. Numeroase documente referitoare la etica cercetării au fost publicate, dintre care vom menționa trei coduri etice specifice folcloristicii: unul referitor la drepturile de autor (*Draft Treaty for the protection of Expressions of Folklore against Illicit Exploitation and Other Prejudicial Actions*), un altul care reglementează conservarea documentelor folclorice, în procesul creării și utilizării lor (*Recommendation on the Safeguarding of Traditional Culture and Folklore, 1989*) și un al treilea care face referire la comportamentul folcloristului profesionist (*A Statement of Ethics for the American Folklore Society, 1988*). Totuși, condițiile particulare ce pot determina desfășurarea cercetării pot crea situații inedite, în care cercetătorul trebuie să găsească modalități etice care să răspundă acestor provocări inevitabile ale muncii de teren, „nu există substitut pentru observația continuă și alertă, pentru judecarea și luarea deciziilor în materie de chestiuni etice pe măsură ce acestea apar în munca zilnică a omului de știință”¹⁴.

Un alt aspect ce trebuie să-și găsească formulări în cadrul deontologiei cercetării etnologice este cel ridicat de confruntarea naratorului cu propria viață, retrăirea anumitor momente, uneori dramatice, fapt care necesită o abordare atentă și plină de tact metodologic.

Atât în ceea ce privește aspectele metodologice, cât și cele deontologice ale configurării colecțiilor de istorie orală, considerăm viabilă elaborarea și aprofundarea conceptualizării „documentului deschis” pe parcursul desfășurării cercetării noastre, datorită valențelor sale fecunde pe care le evidențiază.

Identitate și alteritate în cadrul povestirilor vieții (*life histories*)

Citirea atentă a povestirilor de viață dezvăluie clar anumite reprezentări sociale așa cu se derulează ele în memoria recuperativă a interviuatului. Primul interviuat,

---

¹⁴ Lauri Honko, *apud* Ioana R. Frunteletă, *op. cit.*, p. 15-16.

Zoe Tomescu povestește în linii mari cum a traversat Albania, Serbia, pentru a ajunge la Oradea, în România, unde se organizase deja o colonie numai pentru copiii greci. Spre deosebire de Zoe Tomescu, cealaltă respondentă a noastră, Radu Elena sau, după numele de fată, Țiuțiu sau Ciuciu Eleni, răspunde sau crează o povestire mult mai amplă în ceea ce privește detaliile de viață. Incepe cu o scurta prezentare a vlahilor de la munte și cu povestea numelui ei, apoi descrie puțin familia, primele elemente de identitate socio-culturală: „Numele meu de fată este deosebit. Eu unde fac parte era un munte, era un sat de vlahi. În partea asta a muntelui, a Epirului erau mulți vlahi. Numele meu era Țiuțiu, când am venit în România am păstrat numele de Ciuciu. Când m-am căsătorit am luat numele de Radu, Radu Eleni, m-am căsătorit cu un român”¹⁵. Despre familie, aflăm că: „Am fost cinci surori la părinți, eu eram a doua din surori și celelalte erau mai mici”.

Crucea Roșie a luat doi copii din familia sa : „Și a venit cineva din comuna, de acolo, și i-a spus lu’ tata: *Ai cinci copii și doi trebuie să-i dai neapărat, obligatoriu*. Oamenii de la țară, vedeți dumneavoastră, erau și puțin speriați, oamenii nu erau ca acuma, să vadă lumea, să citească, să vadă televizoare, să vadă viața care era. N-avea de unde să vadă. Nu știam decât pădure, muncă și venit acasă, în familie. Atâta știam. Și tatăl meu, Dumnezeu să-l odihnească, și pe mama mea, a zis *Decât să ne pedepsească și pe noi, lasă două fete să le dau*.” Că ne-a spus... nu ne-a spus că ne ia și nu ne mai aduce...ne-a spus că ne ia și după trei luni de zile ne aduce. (*Plânge*) Nici acuma nu pot să mă abțin când mi-aduc aminte cu ce durere ne-am despărțit de părinți, de bunici, câte urlete, încercam să ne atârnăm de gât să nu ne putem despărți în halul în care ne-am despărțit. Totuși așa am crezut, că trei luni de zile or să treacă și o să ne trimită înapoi acasă la părinți. Un

---

¹⁵ Eleni Radu, 77 de ani, născută în 1937, interviu luat în în 2014 în Craiova.

unchi de-al lui tat-al meu a zis : *O să vă îmbolnăviți și o să îmbolnăviți și copiii, nu vă jeliți atâta, că copiii nu pleacă cu inima deschisă unde pleacă.*” Părinții i-au condus până la graniță, de acolo au mers singuri. Când au ajuns în Albania, la Corița, au fost găzduiți la o familie de țigani pe care îi evaluează pozitiv : „oameni cumsecade, fiecare cu sufletul său”, aici au rămas aproape o lună și apoi am pornit spre Vlona tot în Albania, unde era un camin pentru copii. Au învățat limba albaneză, se gândeau că se vor întoarce acasa, însă situația Greciei s-a înrăutățit, puteau trimite scrisori acasa în care îi încurajau pe părinți că vor veni acasă. Însă nu a fost așa, Eleni Radu își dă seama și de faptul că Albania era o țară mică ce nu putea face față îngrijirii atâtor copii. Au plecat mai departe, au ajuns în Iugoslavia, apoi în România : „ Când am ajuns în România, am venit la Arad. Țiu minte (*Plânge*) Așa mi-a sărit sufletul, am zis, Doamne, poate aici o să trăim bine. L-a Arad au venit asistenții, doctorii, militarii, tot felul de oameni să ne aducă câte puțin de apă, că știa că suntem leșinați, câte o linguriță de apă și un sandwich. Și erau și niște profesoare care știau limba greacă, și spuneau : *Copii, nu vă lăcomiți avem mâncare destulă, avem apă destulă, nu mai sunteți deshidratați și nu vă lăcomiți că o să vă îmbolnăviți.* De la Arad până la Sinaia am venit în tren, când am ajuns la gară la Sinaia nu am mai putut să ne dăm jos cu picioarele. O armată întregă a venit și ne-a dat în brațe jos, armata, militarii au venit și ne-au dat în brațe jos. Ne-a băgat în duș la baie, ne-au făcut baie, ne-a aruncat toate hăinuțele care erau pe noi și ne-au îmbrăcat cu uniforme toți, cu cămășuțe, cu pantofiori și ne-a suit la Casa de Odihnă care este Sinaia acuma, vreo două luni de zile am făcut tratament acolo la Sinaia. Dar să revenim, când a început cu controale, cu tratamente, cu una cu alta, pe urmă a început să ne ducă la școală, după vârste, nu după ce știam, că de știut nu eram niciunul perfect ca să avem clasa pe care trebuia să o avem. Ne-au trimis și ne-au adus și profesori de limba greacă, pentru a putea învăța limba română, ne-au adus și profesori de limba greacă, ce

ne spuneau : *Litera asta se pronunță așa...* A fost greu ! Foarte greu pentru noi să învățăm limba română, extraordinar de greu. Cu încetul am început. Dar și noi, vezi copiii, puțin înapoiți *Nu pot eu să învăț asta, Doamne ferește, n-am să învăț eu !* Ni se spunea în limba greacă : *Să aveți răbdare, copii, să vedeți că o să învățați, o să vedeți că o să puteți și voi să țineți cuvântare cum ținem și noi în limba română...*Noi, nuu... Noi nu credeam că vom ajunge să învățăm.Totuși cu gândul că noi plecăm înapoi în Grecia, noi asta ne era gândul. Nouă nu ne trebuie limba română că noi stăteam ce stăteam și iarăși : *Când ne duceți acasă ? Când ne duceți la părinți ?* De la Albania, io când am venit la Sinaia, ne dădea, ne dădea de la Crucea Roșie plicuri cu timbre și cu ce să scriu. Crucea Roșie a fost tată și mamă pentru noi. Când n-aveam pantofiori, la toți, schimbare. Când n-aveam hăinuțe, la fel. Educatoare, profesoare se purtau foarte frumos cu noi¹⁶.

„Am stat la Sinaia până în ..., din '49 până în '52. Ne-au luat după cum ne descurcam la școală și m-a trimis la Școala de Farmaciste « Pitar Moș » la București și am stat acolo un an de zile, toată vara am învățat la farmacie acolo, ca să pot să continui să fiu farmacistă. Și a apărut școala profesională de CFR pentru Grivița Roșie. Acolo au venit niște fete cu care am copilărit eu, din comuna mea, acolo la farmacie eram singură. Erau niște fete macedonence și niște fete din altă parte, nu ne cunoșteam, eram grecoalice, dar nu ne cunoșteam. Eu când am văzut așa (*Plânge*), când am văzut fetele ăștea care erau din comuna mea și eram și puțin rudă cu ele, am leșinat, am zis că le-am văzut pe tatăl meu și pe mama mea. Am mers la directoare și am zis : *Eu nu rămân la școala asta, eu mă duc la CFR.* Iar femeia nu mi-a vrut răul, mi-a spus : *Eleni, tu ești fată bună și o să vezi tu că în viață o să-ți trebuiască farmacia asta care o faci tu !* Am zis *Nu, nu-mi trebuie, eu o să mă duc la școala profesională la CFR.* Așa am făcut. N-a

---

¹⁶ *Ibidem.*

putut să se înțeleagă cu mine. Dacă pe altcineva nu am avut și când le-am văzut pe ele, mi s-a frânt sufletul din mine. Zice: *Treaba ta!* A venit o doamnă care răspundea de copiii greci, *Mămica* îi spuneam noi, că ea, săraca, se ocupa de noi. Și când a venit ea, eu i-am spus – *Manulă, mămică, eu o să plec, – Nu, că nu se poate, că aici e bine, și e școala mare! – Eu mor dacă nu plec de-aicea! Cad jos din picioare și mor!* Zice: *Dacă tu chiar crezi că nu poți să suporti, n-avem decât să te trimitem la profesională!* M-am dus la profesională și am făcut trei ani, Școala Profesională de CFR pentru Grivița Roșie”.

Vedem cât de puternic este sentimentul de identitate manifestat față de un grup cu câteva caracteristici, ce trezește identificarea: fetele erau din Grecia, și nu de oriunde, ci din zona natală a respondentei.

Când a terminat Școala Profesională CFR pentru Grivița Roșie, au fost repartizate în toată țara, iar Eleni Țiuțiu la Craiova, unde s-a căsătorit cu un român, are doi copii, un medic și o asistentă medicală, iar nepoții, unul student în anul V la medicină, iar celalalt, în Sibiu, în ultimul an la psihologie, va deveni doctor psiholog.

Relația cu românii a fost întotdeauna una pozitivă: „Grecii cu românii s-au înțeles întotdeauna bine, cum m-am înțeles și eu cu soțul meu, și cele care ne-am căsătorit cu români am avut o viață fericită, de înțeles. De sărbători – veseli, cu copiii, cu nepoți, cu socri, cu cuscri, cu toții ne-am întâlnit, ne-am veselit, am mâncat, am spus glume, nu am ținut cont că suntem o nație așa sau o nație așa. Si acum cu cuscrii mei, cu părinții nurorii mele, de câteori, eu mai zic și o glumiță așa, și mă întreb, și acolo în Grecia faci așa, și acolo, păi, nu e tot lume?” Depășirea procesului de identificare cu grecii, *păi, nu e tot lume*, ridicarea identității la o sferă mai largă, la umanitate se realizează de la sine, printr-un procedeu de conștientizare de sine foarte puternic.

Următorul respondent, Costas Ivanilis își începe povestirea prin explicarea depășirii clasei din care făcea parte, țărani mijlocași, și intrarea într-o clasă mai bună,

facând gimnaziu, urca pe scara statusurilor sociale. Dar n-a fost acest lucru atât de ușor. A fost destul de greu. A fost arestat pentru viziunea socialistă a părinților. S-a ascuns alături de partizanii greci în pădure, în munți unde s-a putut antrena pentru a tine piept reprezentanților englezi care bombardau sate fără milă. A fost rănit și așa a ajuns în România unde a fost foarte bine primit. Un episod foarte important pentru configurarea identității sale socio-culturale este acela în care cere apă de la o româncuță care ședea la cișmea. Această îi dă apă cu polonicul, constată că e bună apa, subliniind : Atunci a fost pentru prima dată când am băut apă în România ! Se pare pentru el un eveniment cu conotații simbolice, dar și sociale.

„... am fost transportați la spitalul Elias din București. Acolo am stat 15 zile, pe 12 decembrie ne-a transferat în Cazinou la Sinaia, acolo era spital pentru soldații armatei populare de eliberare din Grecia. În acest spital am suferit două operații, operații care m-au ajutat să mi se vindece rana, iar mâna să își ia forma inițială așa cum a fost ea înainte de a fi rănit. Deci operația aicia m-a ajutat să scap de o mare nenorocire, era riscul de a rămâne fără mână, să-mi taie mâna. Au venit doctori specialiști ruși și ne-au operat. În acest spital am stat din 12 decembrie, Crăciunul l-am făcut acolo, un Crăciun foarte bun. Îngrijirea era extraordinară, ne lua ca pe copiii mici, închipuiți-vă la 18 ani. Surorile, personalul medical, doctorii erau așa de buni cu noi, ne lua în brațe (*Plânge*). Am fost tratați extraordinar de frumos, fapt pentru care nicidată n-am să uit. N-am să uit ajutorul personalului de acolo și statului român, poporului român, cu câtă dragoste ne-a primit și ne-a îngrijit. Până a se vindec rana au trecut 7 luni, 7 luni am stat acolo, până în august. După ce s-a vindecat bine, ne-a luat de acolo și ne-au dus la un centru de invalizi de război, Moineasa se numea, lângă Arad, acolo am fost cazați cam trei luni de zile, până în noiembrie 1949.

Am fost transferați în localitatea Ștefănești, la Florica lângă Pitești, era domeniul Brătienilor și acolo eram cazați 3500 de greci și copii, și bătrâni, și toți. Eram cazați în

barăci, după un an de zile începuseră să se construiască niște blocuri, dar cu contribuția grecilor, care erau apti de muncă, erau vreo 7-8 loturi, care se numeau blocurile grecilor. În 1952 m-am căsătorit tot cu o colegă de-a mea de arme, tot așa rănită la picior era. Trebuia să se renunțe la colonie, și toți grecii am fost repartizați în țară, în diferite orașe.

Noi am avut noroc să fim repartizați la Hunedoara, încadrați la Uzinele Metalurgice de la Hunedoara, cazați la o distanță de 23 de km, într-o comună Sânt Andrei se nume, și făceam naveta cu trenu și mergeam la servicii. Am muncit acolo un an și ceva. De acolo trebuia să ne transfere în Craiova. Am venit în Craiova, unde s-a născut și copilul meu, răposatul copil pentru că nu-l mai am (*Plânge*). Aici ne-a încadrat la Uzinele Electroputere, era o uzină primitivă atuncia, era a lui Malaxa, din timpul regimului trecut, înainte de socialism. Nu spun comunism pentru că se știe, comunismul nu se poate realiza, era un socialism mai rigid cam al lui Marx și al lui Engles, era un socialism-marxist cum s-ar spune. Uzina asta s-a dezvoltat, aici eram în jur de 300 de greci, era aproape jumi-juma cu românii. Prima fază de începere, și în această uzină am lucrat până în 1974, din '63, care s-a dezvoltat atât de puternic încât a ajuns o bijuterie a Europei, așa era considerată. Am început cu 600 de oameni, și ajunseseam la 22.000 de oameni. În 1974, fiind bolnav, sănătatea mea era cam șubredă și am ieșit la pensie pe caz de boală, după trei ani de zile m-am reîncadrat și în '93 am ieșit la pensie definitiv.”

Iată câteva exemple ale proceselor de identificare sau diferențiere, de formarea a identității socio-culturale în contextul unui conflict armat la nivelul întregii țări, Grecia, cum este cazul copiilor transferați din Grecia în România prin Crucea Roșie sau vindecarea unor partizani prin realizarea unor operații destul de dificile în România. Studiul este completat cu anexe unde se poate citi întreaga povestire a vieții.

ANEXE

Povestirile vieții (life histories) cuprind relatările câtorva persoane din Comunitatea elenă din Craiova, despre momentul migrării lor în România, pe perioada războiului civil din Grecia, între anii 1946-1949:

A.

1. Nume și prenume: TOMESCU ZOE
2. Vârsta: 70 de ani
3. Data nașterii: 1943
4. Locul de munca: Fabrica de confecții Craiova
5. Pensionat în anul 1998
6. Interviu luat în anul 2013

„Mă aflu în Craiova de două generații, eu și mama mea am migrat din Grecia. A fi grec în România este ceva deosebit. Eu, de exemplu, urăsc minciuna, îmi place să fiu cinstită, grecii sunt muncitori, sunt veseli.

Când m-am născut eu în Grecia situația era foarte fremătătoare. Începea războiul mare (Al Doilea Război Mondial), apoi, la noi, războiul civil și era vai de lume, era foarte rău. Am venit în România când eram mic copil, atuncia așa se spunea, cu Crucea Roșie, că nu se putea trăi, se trăgea, se bombarda, casele ni le-au ars, și ni le-au luat. Am călătorit prin Albania, Serbia, și când am ajuns la Oradea, am fost foarte bine primiți. Era colonie și erau numai copii greci. Nu am păstrat legătura cu nici unul din copii, unii s-au întors în Grecia, unii s-au dus pe unde aveau părinții, eu am venit la Craiova pentru că era mama mea aici. Ne-au primit foarte bine românii.

Tradițiile le respectăm ca și aici, la români, sărbătorim Paștele, Crăciunul, Anul Nou.

Am un nepot care este student la ISE, pentru el imi doresc o viață mai bună.”

B.

1. Nume și prenume : RADU ELENA (ELENI), numele de fată era Țiuțiu/Ciuciu

2. Vârsta : 77 de ani
3. Data nașterii : 1937
4. Locul de muncă : Electroputere Craiova
5. Interviu luat în anul 2013, 2014.

„Numele meu de fată este deosebit. Eu unde fac parte era un munte, era un sat de vlahi. În partea asta a muntelui, a Epirului erau mulți vlahi. Numele meu era Țiuțiu, când am venit în România am păstrat numele de Ciuciu. Când m-am căsătorit am luat numele de Radu, Radu Eleni, m-am căsătorit cu un român.

Am plecat din Grecia în 1949, parcă pe 20 aprilie, nu mai ții minte chiar așa bine data...Am fost cinci surori la părinți, eu eram a doua din surori și celelalte erau mai mici. Și a venit cineva din comuna, de acolo, și i-a spus lu' tata : *Ai cinci copii și doi trebuie să-i dai neapărat, obligatoriu.* Oamenii de la țară, vedeți dumneavoastră, erau și puțin speriați, oamenii nu erau ca acuma, să vadă lumea, să citească, să vadă televizoare, să vadă viața care era. N-avea de unde să vadă. Nu știam decât pădure, muncă și venit acasă, în familie. Atâta știam. Și tatăl meu, Dumnezeu să-l odihnească, și pe mama mea, a zis *Decât să ne pedepsească și pe noi, lasă două fete să le dau.*” Că ne-a spus... nu ne-a spus că ne ia și nu ne mai aduce...ne-a spus că ne ia și după trei luni de zile ne aduce. (*Plânge*) Nici acuma nu pot să mă abțin când mi-aduc aminte cu ce durere ne-am despărțit de părinți, de bunici, câte urlete, încercam să ne atârnăm de gât să nu ne putem despărți în halul în care ne-am despărțit. Totuși așa am crezut, că trei luni de zile or să treacă și o să ne trimită înapoi acasă la părinți. Un unchi de-al lui tat-al meu a zis : *O să vă îmbolnăviți și o să îmbolnăviți și copiii, nu vă jeliți atâta, că copiii nu pleacă cu inima deschisă unde pleacă.*

Bine, am plecat în ziua în care am plecat, pe la ora 6 ne-a luat ca să avem drum... pe la granița cu Albania, Epirul e la granița cu Albania. În ziua aceea ne-a condus părinte în mijloc de drum până am dormit într-o comună cu caii de-acasă pe care i-am avut noi, că am avut cai, măgari, am avut animale de felul ăsta. În noaptea aceasta

am dormit la niște familii de greci, i-au anunțat:*Uite au venit niște copii din comuna Langara, de unde eram eu, zice, și trebuie să-i înnoptăm să stea într-o familie, să doarmă acolo.* Au venit niște oameni și ne-a luat. Eu și cu surioara mea de 6 ani, copil mic de șase anișori, ce să știe? Numai de mânuță am stat. Am dormit acolo și a doua zi pe cai, pe părinți i-a întors de la mijlocul drumului. Noi am avut și noi niște mâncărică la noi, cam cu ce ne-au dat părinții, cu brânzică... cu ce are părintele acasă să-și pornească copilul.

Acuma când am ajuns în granița la Albania, ne-a spus: *Tot ce aveți aruncați aicea, că vă așteaptă cu masă caldă, și vă așteaptă la o colonie și nu aveți nevoie să aveți bagaj la dumneavoastră și să aveți mâncare.* N-a fost așa, ne-am dat seama. Copiii, noi, am ajuns în graniță la Albania, am trecut în Albania, la orașul Corița, chiar aproape de granița unde suntem noi. Am înnoptat acolo, am așteptat să ne aducă ceva, am așteptat niște familii să vină să ne aducă ceva... nimic nu ne-au adus. Noi, care eram mai măricei mai înghițeam otrava și necazul, dar cei mici țipau *Dă-mi să mănânc, dă mâncare, dă o bucată de pâine...* nimic... Până la urmă au venit și ne-au adus o ceșcuță mică de lapte... Ce să mănânci, copil nemâncat? Eu n-am băut, i-am dat surorii mele mai mici (*Plânge*). Zice: *Nu mai ai să-mi dai?... De unde, scumpa mea, nu mai am... Dacă era, nu beam și eu, nu am ... Păi, nu m-am săturat... Păi nu te-ai săturat, ce să facem? Asta e....* Am stat acolo, în Corița, vreo două luni de zile, ne-a repartizat în niște familii, niște familii de albanezi. Erau niște familii care știau și ceva grecește, erau altele nu prea. Eu cu surioara mea ... toată lumea fugea, că ăla nu e îmbracat bine, că ăla e țigan...eu nu m-am gândit că este bine... numai să ajung la o familie, să-i dau să mănânce ceva. Intr-adevăr am ajuns la o familie de țigani, niște oameni cumsecade, Doamne, fiecare cu nația lui, cu sufletul lui. Am ajuns la familia asta care avea trei copii, și cu doi, ne-a făcut cinci. Acuma noi ne-am așteptat ca și statul să dea ceva, că erau și ăia săraci. Ne-a făcut femeia aia o mâncare, nu mai țiu minte, o ciorbă, o

mâncare și ne-a pus acolo la cinci copii să mâncăm. Ei nu au mâncat săracii. Au zis să mănânce copiii și ce rămâne să mănânce și ei. Am stat o zi, am stat două... Au început să ne aducă câte o sticlă de lapte, câte o jumătate de pâine ... Și am stat vreo lună de zile. După aceea a venit ordin să nu mai rămânem acolo, că venea o altă serie de copii...

Ne-a dus la Vlona, tot în Albania. Acolo la Vlona, ne-a făcut un cămin de copii greci care erau cu sutele de copii, cu dormitoare, cu clase, că începusem să învățăm și limba albaneză ca să nu stăm așa, copiii trebuie să învețe și ei... Învățam limba albaneză și începusem deja să mișcăm... Am stat nouă luni de zile la căminul ăsta. După ce am stat la căminul ăsta, vezi, nu eram niște copii îngijiți, spălați, îmbrăcați, schimbați ... Copii cu sutele, cu râie, cu păduchi, cu diaree, cu dezinterie... Eu mă gândesc acum, la vârsta aceasta, nu erau nici ei o țară dezvoltată care să poată să ne îngrijească, să ne creeze niște condiții. Erau și ei o țară mică, era și o țară săracă... Ce domnea la ei – măslina, ulei de măslină și vinete. Noi, copii de țară, nu prea le aveam cu vinete și cu chestii din astea, pentru că la munte, de unde venisem noi, nu se făceau vinete. Au început să ne facă mâncare cu praz. Prazul îl mâncam și cu o buchiță de mămăligă atâta... Gândește-te, la mii de copii să faci o mămăligă atât de mare... era numai fața și la mijloc mălai, ce era să facă oamenii ăia ? O mâncam și așa, că dacă nu era de ales, o mâncam și așa... Am stat aici nouă luni, începusem să învățăm și albaneza, a fost bine, a trecut...

După nouă luni de zile, în Grecia s-o făcut situația și mai grea, a început să ia foc Grecia, cu războaiele astea era și mai rău. Noi am crezut că acuma ne ia și ne trimit acasă, la părinții noștri. Eu care eram mai mare, am trimis o scrisoare bucuoroasă, *Tată și mamă, să știți că venim acasă, că ne întâlnim, că destul am stat, că nouă luni de zile și nu știu ce...* Și, pauză, nimic ... nu ne-a trimis. Ne-au băgat în mașini închise, exact cum se poate la aprozare, ați vazut cum încarcă mașinile cum mâncare și o duce la piață... Țștia mai mici nu știa, noi mai măricei, nici noi, dar am

zis : *Domne, unde ne duceți ?* că noi pe unde știam, știam puțin geografia, știam drumul de întoarcere spre Grecia. Dar pe noi nu ne întorcea, pe noi ne înainta ca să venim înapoi la România. Am venit pe drumul ăsta mare așa, că ăsta era drumul, că schimbaram drumurile, vezi, atunci era și sistemul politicii de felul ăsta. Asta era organizat de la o țară în țară, ca să poată să ne scape, dar au fost și oameni care ne vroiau rău, să ne arunce, să ne omoare... Erau și din ăștia. O mașină cu copii, cică a venit pe un drum de țară, că a vrut să ne arunce de acolo să ne facă praf, și altul din spate l-a fluierat, *ce faci ?* L-a dat jos pe ăla, nu l-a mai lăsat să conducă mașina. Și-a dat seama că ăla era un spion care vroia să ne omoare. L-a dat jos, și am ajuns în Iugoslavia. În Iugoslavia era Tito, care era împotriva grecilor, care s-a prefăcut prieten cu conducerea Greciei, și până la urmă era împotriva. Ne-a ținut închiși într-un grajd. Probabil că nu era sigur de drum, nu știm de ce ne-a ținut acolo. Vă dați seama, copii leșinați, copii bolnavi, copii... ce să mai vorbim, dacă vorbești de copil și nu este situația bună, nu este bine, nu se simte bine copilul. Noaptea ne-a luat, tot așa niște mașini mari, mari, mari și ne-a luat ca să mergem în România.

Din copiii care am fost în Albania la Vlona, care am fost mii de copii în colonia aia, ne-a împărțit, ne-a trimis să mergem în Polonia, în Ungaria, în România, și în Rusia ! și în Rusia, din copiii care am fost acolo a trebuit fiecare... cam cât a cerut, ce posibilitate a avut. Când am ajuns în România, am venit la Arad. Țiu minte (*Plânge*) Așa mi-a sărit sufletul, am zis, Doamne, poate aicia o să trăim bine. L-a Arad au venit asistenții, doctorii, militarii, tot felul de oameni să ne aducă câte puțin de apă, că știa că suntem leșinați, câte o linguriță de apă și un sandwich. Și erau și niște profesoare care știau limba greacă, și spuneau : *Copii, nu vă lăcomiți avem mâncare destulă, avem apă destulă, nu mai sunteți deshidratați și nu vă lăcomiți că o să vă îmbolnăviți.* De la Arad până la Sinaia am venit în tren, când am ajuns la gară la Sinaia nu am mai putut să ne dăm jos cu picioarele. O armată întreagă a venit și ne-a dat în

brațe jos, armata, militarii au venit și ne-au dat în brațe jos. Ne-a băgat în duș la baie, ne-au făcut baie, ne-a aruncat toate hăinuțele care erau pe noi și ne-au îmbrăcat cu uniforme toți, cu cămășuțe, cu pantofiori și ne-a suit la Casa de Odihnă care este Sinaia acuma, vreo două luni de zile am făcut tratament acolo la Sinaia. Dar să revenim, când a început cu controale, cu tratamente, cu una cu alta, pe urmă a început să ne ducă la școală, după vârste, nu după ce știam, că de știut nu eram niciunul perfect ca să avem clasa pe care trebuia să o avem. Ne-au trimis și ne-au adus și profesori de limba greacă, pentru a putea învăța limba română, ne-au adus și profesori de limba greacă, ce ne spuneau: *Litera asta se pronunță așa...* A fost greu! Foarte greu pentru noi să învățăm limba română, extraordinar de greu. Cu încetul am început. Dar și noi, vezi copiii, puțin înapoiți *Nu pot eu să învăț asta, Doamne ferește, n-am să învăț eu!* Ni se spunea în limba greacă: *Să aveți răbdare, copiii, să vedeți că o să învățați, o să vedeți că o să puteți și voi să țineți cuvântare cum ținem și noi în limba română...*Noi, nuu... Noi nu credeam că vom ajunge să învățăm. Totuși cu gândul că noi plecăm înapoi în Grecia, noi asta ne era gândul. Nouă nu ne trebuie limba română că noi stăteam ce stăteam și iarăși: *Când ne duceți acasă? Când ne duceți la părinți?* De la Albania, io când am venit la Sinaia, ne dădea, ne dădea de la Crucea Roșie plicuri cu timbre și cu ce să scriu. Crucea Roșie a fost tată și mamă pentru noi. Când n-aveam pantofiori, la toți, schimbare. Când n-aveam hăinuțe, la fel. Educatoare, profesoare se purtau foarte frumos cu noi.

Am stat la Sinaia până în ..., din '49 până în '52. Ne-au luat după cum ne descurcam la școală și m-a trimis la Școala de Farmaciste « Pitar Moș » la București și am stat acolo un an de zile, toată vara am învățat la farmacie acolo, ca să pot să continui să fiu farmacistă. Și a apărut școala profesională de CFR pentru Grivița Roșie. Acolo au venit niște fetițe cu care am copilărit eu, din comuna mea, acolo la farmacie eram singură. Erau niște fete macedonence și niște fete din altă parte, nu ne cunoșteam,

eram grecoaice, dar nu ne cunoșteam. Eu când am văzut așa (*Plânge*), când am văzut fetele ăștea care erau din comuna mea și eram și puțin rudă cu ele, am leșinat, am zis că le-am văzut pe tatăl meu și pe mama mea. Am mers la directoare și am zis : *Eu nu rămân la școala asta, eu mă duc la CFR.* Iar femeia nu mi-a vrut răul, mi-a spus : *Eleni, tu ești fată bună și o să vezi tu că în viață o să-ți trebuiască farmacia asta care o faci tu !* Am zis *Nu, nu-mi trebuie, eu o să mă duc la școala profesională la CFR.* Așa am făcut. N-a putut să se înțeleagă cu mine. Dacă pe altcineva nu am avut și când le-am văzut pe ele, mi s-a frânt sufletul din mine. Zice: *Treaba ta!* A venit o doamnă care răspundea de copiii greci, *Mămica* îi spuneam noi, că ea, săraca, se ocupa de noi. Și când a venit ea, eu i-am spus – *Manulă, mămică, eu o să plec, – Nu, că nu se poate, că aici e bine, și e școala mare!* – *Eu mor dacă nu plec de-aicea! Cad jos din picioare și mor!* Zice: *Dacă tu chiar crezi că nu poți să suporti, n-avem decât să te trimitem la profesională!* M-am dus la profesională și am făcut trei ani, Școala Profesională de CFR pentru Grivița Roșie.

Am terminat școala, n-a putut să ne trimită pe toți copiii în același loc, a trimis la Oradea, la Brăila, parcă și la Galați, și a trimis și la Craiova, am fost vreo 12 fete când am venit aiceașa. După aceea n-am rămas așa, pe una a luat-o maică-sa că era în Cehoslovacia. Grecia nu a mai putut să ne ia înapoi părinții. S-au dus acolo părinții și au cerut : *Dați-ne copiii înapoi ! Ce faceți cu ei ? Ce faceti cu copiii noștri ?* A fost imposibil, că aici era alta politica, colo era alta politica, a fost imposibil. Dar asta care a fost în Rusia, Polonia, Cehoslovacia au fost părinții fugiți după război, pe ăștia i-au primit părinții înapoi, dar pe noi, nu.

Am terminat școala profesională, am venit aicea și am lucrat la Electroputere vreo 30 de ani de zile. La bobinaj, am făcut toate meseriile. Erau începuturile fabricii. Am ieșit la pensie de-acolo. Sunt căsătorită...am fost căsătorită, că mi-a murit soțul, după 32 de ani de căsătorie. Am doi copii, un băiețel – e doctor la Slatina, medic legist, și am o fetiță care este asistentă principal aici, la spitalul de copii.

Să de-a Dumnezeu să trăiască toți copiii lumii și să trăiască și ai mei. Și un nepot care îl am, e anul V la medicină. Amândoi copiii au câte un băiat. Și celălalt băiat care este al băiatului este psiholog, e la Sibiu, e ultimul an, doctor psiholog.

Grecii cu românii s-au înțeles întotdeauna bine, cum m-am înțeles și eu cu soțul meu, și cele care ne-am căsătorit cu români am avut o viață fericită, de înțeles. De sărbători – veseli, cu copiii, cu nepoți, cu socri, cu cuscri, cu toții ne-am întâlnit, ne-am veselit, am mâncat, am spus glume, nu am ținut cont că suntem o nație așa sau o nație așa. Si acuma cu cuscrii mei, cu părinții nurorii mele, de câteori, eu mai zic și o glumiță așa, și mă întrebă, și acolo în Grecia faci așa, și acolo, păi, nu e tot lume ?

Pregătim de sărbători *Vasilopita* – *Plăcinta lui Vasile*, aici în România nu știu dacă se face, în Grecia se face. În plăcinta asta se pune o, așa se zice, dar dacă nu ai..., se pune un ban de aur, cine găsește banul ăsta e om norocos. Se pune o vița, care prevestește că va avea vin mult. Și ăsta e un obicei care se respectă, copiii cu părinții trebuie să se întâlnească, la *Vasilopita* se întâlnesc toate rudele, verișori, nepoți ... Se sărbătorește pe 1 ianuarie, de Sfântul Vasile. Și *Vasilopita* se face după cum este obiceiul, nu în toate comunele se face așa, la unele se face ca o cocă de cozonac, la unii se face plăcintă, plăcintă cu foi, iar umplutura se face cu brânză dulce și gustoasă, cu puțină smântână, cu puțin griș ca să se strângă acolo bine. Aicia nu se fac plăcinte mici, dar noi dacă am fost copii mulți și ne-am adunat, aveam *tapsitar* se zice, *tapsisa* îi zice pe grecește, o tavă de-aia mare, mare. Mama mea, săraca de ea, de-abia putea să întindă foile și pune la foi, 20-30 de foi, turna brânză proaspătă și cu smântână. O bucățică mică dacă luai, nu-ți mai trebuia altceva, că era consistentă.

Iaurtul care se face *zazichi/țațichi* în Grecia, e aproape smântână la noi. Se pune castravecior, usturoi, se stoarce bine, bine se amestecă cu iaurțul acolo, se pune și un pic de oțet ca să nu fie grețoasă, cu un pic de ulei de masline.

Uleiul de masline din Grecia nu lipsește. Orice gateala se face numai cu ulei de măsline. Numai dacă prăjește ceva, nu se folosește ulei de măsline, dar de gătit numai uleiul de măsline.

Existau familii de greci în Craiova, era Papanicolau care a fost aici. Copiii au studiat la facultate de ingineri, au fost ingineri și în România și în Grecia, la Ianina. Soția a fost doctor ginecolog la Electroputere, iar acum este la Ianina. Eram și puțin rudă cu ei. M-am întâlnit cu ei la Ianina că din partea asta sunt și eu, și mi-au zis: *Hai, mă, Leni, mă, ce mai faci, mă? Vino, mă, și tu, că toată lumea a venit!* Eu acum ce să zic: *Am familie acolo, am copii.* Eu m-aș fi dus când a dat drumu', dar era băiatul student și fata la liceu. Când au venit de au făcut niște locomotive de la Salonic la Electroputere Craiova, era un domn, oameni serioși, și a văzut că știu grecește și am vorbit cu ei în grecește cam ce trebuia să traduc un pic și m-a întrebat omu': *Da, dumneata, ce faci aici, fetiço?* Zic: *Eu sunt căsătorită aici așa;* - *Și ai familie?* - *Am familie, am zis, dânsul este soțul meu,* soțul meu era maistru și el acolo (la Electroputere) - *Se vede băiat bun, trăiești bine cu el,* - *Da, trăiesc bine,* - *Ai copii?* I-am spus că e băiatul la facultate. - *Atunci stai să-și termine copiii studiile și du-te în Grecia că ai să trăiești domnește,* mi-a zis. I-am zis:

- *Nu cred că am să pot, că și copiii, când termină trebuie să aibă și ei un viitor, nu? - Dar cel puțin în vizită, să nu pierzi și să vii. - În vizită, zic, am să viu!*

Îi sfătuiesc pe tineri să învețe carte multă, să nu apuce pe drumuri greșite. Am știut să-mi țin copiii și nepoții pe lângă mine, să învețe, asta este, viața și cinstea este să înveți, dacă înveți, nimeni nu poate să-ți ia pâinea și locul tău. Băiatul meu zice: - *Mama, îmi aduc aminte și acum.* Mă uitam la mânuțele lui când veneam de la serviciu și ziceam: *Mănuțele tale spun carte, mami!*

C.

1. Nume si prenume: COSTAS IVANILIS
2. Vârsta: 82 de ani

3. Data nașterii: 29 martie 1931
4. Interviu înregistrat în anul 2013

„Sunt Președinte de onoare al comunității și fondatorul comunității, eu am înființat această comunitate în 1991. Sunt în Craiova din anul 1953.

Sunt născut în Grecia, într-o comună, din părinți țărani, comuna Metaxadex se numește, Mătăsari tradus. Acolo am urmat clasele elementare, de la clasa I până în clasa a VI, în aceeași comună. După ce am terminat clasa a VI-a, fiind elevul cel mai bun, dar din țărani mijlocași, am fost promovat, de către primar și de către învățătorul meu, de a merge mai departe la gimnaziu, pe acele vremuri erau gimnazii nu erau licee, într-un oraș Didimotihon. Distanța din comuna mea până acolo era 20 km și mergeam pe jos, făceam trei ore, dar aveam și o gazdă, veneam sâmbăta și duminica acasă.

În anul 1947 am fost arestat la vârsta de 15 ani, de către securitatea regală capitalistă și băgat în pușcărie pentru că părinții mei erau oameni de stângă, adică socialiști, fapt care a întrerupt pentru 6 luni de zile gimnaziu. Acolo am fost torturat, bătut, pentru că părinții mei aveau vederi de stângă. Închipuiți-vă, copiii sub 18 ani nu puteau fi judecați și nici nu aveau idei proprii și nu erau vinovați de concepțiile părinților. Dar, totuși, societatea aceea capitalistă nu ținea cont de acest lucru și tortura minori, chipurile că și ei urmează ideile părinților. În 1948, precizez că nu ne dădeau nici mâncare, venea mama de la 28 de km călare pe un catâr și îmi aducea mâncare.

În '48 au venit partizanii, începuse războiul civil datorită acestor măsuri drastice care erau luate de guvernul de atunci, sub tutela și conducerea englezilor, că eram ocupați de englezi. O parte din popor, cu vederi de stânga s-au răsculat, au format grupări de partizani de eliberare de sub jugul britanic, al englezilor. Partizanii au venit și au înconjurat acest oraș, Didimotico, și ne-a eliberat pe noi. Eram în clasa a III-a de gimnaziu, clasa a IX-a în sistemul de acum, și s-au întrerupt cursurile. Nu

am apucat să fac patru ani de gimnaziu. Ne-au eliberat și în felul acesta ne-au luat partizanii în munți pentru că aviația engleză venea și bombarda satele. În timpul ăsta foarte mulți oameni au plecat din sate, au emigrat, au intrat ori în Albania, ori Ungaria, ori în Serbia, ca să scape de bombardamentele englezilor. Eu am fost luat din sat de către partizani și ne-a dus la un cantonament, la o bază militară de antrenamente. După un an de școală de antrenamente ne-a înrolat pe unitățile de partizani ce luptau împotriva ocupanților. Condițiile erau foarte aspre și foarte grele. Dormeam în munți, mâncam rădăcini, mâncam cartofi cruzi că nu aveam voie să facem foc, pentru că ne puteau descoperi și ne bombardă. Dormeam pe zăpadă cu muniție de 6-7 kg pe spinare și luptam împotriva ocupanților britanici, pentru eliberarea Greciei.

În data de 16 mai, mi-aduc aminte a fost o luptă foarte crâncenă între forțele democratice de partizani, de armată populară, se transformase în armată populară de eliberare, am căzut rănit la mâna dreaptă și după ce m-am recuperat de pe linia de front, m-au transportat partizanii la granița cu Serbia, fiind rănit și cu mâna dreaptă ruptă în două. În a doua zi am trecut granița și am intrat în Serbia, Iugoslavia pe atunci, nu era destrămată cum e acum, unde am fost internat într-un spital lângă Scopia, acolo trebuia să fiu operat, să mi se scoată o schijă din mâna dreaptă, dar nemaiavând mijloace necesare pentru această operație, trebuia să mă trimită în altă parte. M-am trezit după trei zile într-un tren de marfă plin de animale, printre animale, eram noi, răniții, și transportați în Bulgaria. Și atunci trebuia să ia măsuri de securitate împotriva noastră și trebuia să fim camuflați, că altfel, era pericol să vină dușmanii noștri să ne arunce în aer cu tren cu tot. La 19 noiembrie m-am trezit la Sofia, într-un spital, pentru a fi operat. Acolo am stat 18 zile, dar nici aici nu aveau posibilitatea de a mă opera, pentru că rana era gravă, schija era oprită în os și necesita o intervenție deosebită din specialiști chirurghi de prim rang. Ca atare, trebuia să fiu transportat în altă parte, nu știam nici noi

unde, ni s-a spus că mâine plecam într-o direcție necunoscută. Așa ne-a băgat în vagoane, vagoane bune, sanitare, unde era confort sanitar, cu toate măsurile de igienă, cu echipaj medical și cu tot ce trebuia să fie îngrijiți niște răniți scăpați de moarte de pe front. A doua zi ne-am pomenit la Giurgiu, nu știam, am trecut Dunărea și eram la Giurgiu. În același timp, cât a staționat trenul la Giurgiu noi, care puteam să ne ridicăm, eram mai mulți răniți, de ordinul sutelor de răniți, unii s-au ridicat și ne-am sprijinit de fereastra vagonului și am văzut o femeie, o româncă, scotea apă dintr-o fântână. Nouă ne era sete, într-adevăr și ea s-a apropiat de noi și ne-a zis: *Vreți apă?* Și ne-a arătat cana. A fost pentru prima dată când am băut apă românească, ea nu știa cine suntem și cum suntem. După ce ne-a dat apă a mai venit și personalul sanitar de ne-a adus apă, dar oricum, prima dată când am băut apă românească am băut din fântâna românească.

De acolo am fost transportați la spitalul Elias din București. Acolo am stat 15 zile, pe 12 decembrie ne-a transferat în Cazinou la Sinaia, acolo era spital pentru soldații armatei populare de eliberare din Grecia. În acest spital am suferit două operații, operații care m-au ajutat să mi se vindece rana, iar mâna să își ia forma inițială așa cum a fost ea înainte de a fi rănit. Deci operația aicia m-a ajutat să scap de o mare nenorocire, era riscul de a rămâne fără mână, să-mi taie mâna. Au venit doctori specialiști ruși și ne-au operat. În acest spital am stat din 12 decembrie, Crăciunul l-am făcut acolo, un Crăciun foarte bun. Îngrijirea era extraordinară, ne lua ca pe copiii mici, închipuți-vă la 18 ani. Surorile, personalul medical, doctorii erau așa de buni cu noi, ne lua în brațe (*Plânge*). Am fost tratați extraordinar de frumos, fapt pentru care nicidată n-am să uit. N-am să uit ajutorul personalului de acolo și statului român, poporul român, cu câtă dragoste ne-a primit și ne-a îngrijit. Până a se vindec rana au trecut 7 luni, 7 luni am stat acolo, până în august. După ce s-a vindecat bine, ne-a luat de acolo și ne-au dus la un centru de invalizi de război, Moineasa se numea, lângă Arad,

acolo am fost cazați cam trei luni de zile, până în noiembrie 1949.

Am fost transferați în localitatea Ștefănești, la Florica lângă Pitești, era domeniul Brătienilor și acolo eram cazați 3500 de greci și copii, și bătrâni, și toți. Eram cazați în barăci, după un an de zile începuseră să se construiască niște blocuri, dar cu contribuția grecilor, care erau apti de muncă, erau vreo 7-8 loturi, care se numeau blocurile grecilor. În 1952 m-am căsătorit tot cu o colegă de-a mea de arme, tot așa rănită la picior era. Trebuia să se renunțe la colonie, și toți grecii am fost repartizați în țară, în diferite orașe.

Noi am avut noroc să fim repartizați la Hunedoara, încadrați la Uzinele Metalurgice de la Hunedoara, cazați la o distanță de 23 de km, într-o comună Sânt Andrei se nume, și făceam naveta cu trenu și mergeam la servicii. Am muncit acolo un an și ceva. De acolo trebuia să ne transfere în Craiova. Am venit în Craiova, unde s-a născut și copilul meu, răposatul copil pentru că nu-l mai am (*Plânge*). Aici ne-a încadrat la Uzinele Electroputere, era o uzină primitivă atuncia, era a lui Malaxa, din timpul regimului trecut, înainte de socialism. Nu spun comunism pentru că se știe, comunismul nu se poate realiza, era un socialism mai rigid cam al lui Marx și al lui Engles, era un socialism-marxist cum s-ar spune. Uzina asta s-a dezvoltat, aici eram în jur de 300 de greci, era aproape jumi-juma cu românii. Prima fază de începere, și în această uzină am lucrat până în 1974, din '63, care s-a dezvoltat atât de puternic încât a ajuns o bijuterie a Europei, așa era considerată. Am început cu 600 de oameni, și ajunseseam la 22.000 de oameni. În 1974, fiind bolnav, sănătatea mea era cam șubredă și am ieșit la pensie pe caz de boală, după trei ani de zile m-am reîncadrat și în '93 am ieșit la pensie definitiv. Copilul meu s-a înecat în 1968, iar prima soție nu a rezistat de dorul copilului, a decedat și ea după câțiva ani de zile, eu fiind mai puternic, ca imunitate, ca zile, nu știu ce să spun, să explic fenomenele astea naturale, numai Dumnezeu știe,

am reușit să rezist până în momentul de față. Din '93 am fost pensionar.

Copilăria mea era foarte grea și foarte tristă după cum vedeți, din cauza războiului civil impus de puterile occidentale, să știți, era impus, era un război civil impus, numai și numai să ne dezbine, au jucat rolul acela *Dezbină și stăpânește!* Grecia a fost distrusă și foarte mulți greci au fost nevoiți să emigreze și în România, în Bulgaria, în Rusia, în Polonia, în Ungaria, în foarte multe țări foste socialiste. Unii au rămas în continuare, alții s-au repatriat în Grecia, eu am rămas în continuare aici. Mă simt foarte bine, am fost foarte bine îngrijit, foarte bine primit, sunt foarte mulțumit de poporul român, am împărtășit condiții foarte grele după război. În 1953 erau condiții foarte grele, pentru că țara trebuia reconstruită, și reconstruită cu eforturi comune.

Bibliografie:

CONSTANTINESCU, Nicolae, *Lectura textului folcloric*, Editura Minerva, București

COPANS, Jean, *Introducere în etnologie și antropologie*, Polirom, Iași, 1999

DEGH, Linda, *Story-telling in a Hugarian Peasant Community*, translated by Emily M. Schossberger, Indiana University Press, Bloomington/ London, 1969.

FRUNTELATĂ, Ioana R. *Narațiunile personale în etnologia războiului*, Ed. Ager, București, 2004, p. 18: „documentul etnologic nu reprezintă scopul etnologiei, ci etapa necesară a constituirii obiectului, piatra de temelie a edificiului interpretativ”.

HONKO, Lauri, *Toward the Ethics of Textualisation* în „FF Network for the Folklore Fellows”, November, 2000, Publisher: The Folklore Fellows by courtesy of the Finnish Academy of Science and Letters and the Kalevala Institute

RICEUR, Paul, *Memoria, istoria, uitarea*, Ed. Amarcord, Timișoara, 2001

VULTUR, Smaranda, *Memoria salvată – Evreii din Banat, ieri și azi*, Ed. Polirom, Iași, 2002.

~~~~~
Gabriela BOANGIU: Cercetător științific III, Institutul de Cercetari Socio-Umane “C.S. Nicolăescu-Plopșor”, Craiova, al Academiei Române. Membră a Asociației de Științe Etnologice (ASER) Romania și Asociația de arta medievala Vasile Drăguț, Iasi. Volume : *Studii de etnologie* (2010), *Politica socială de protecție a copilului aflat în dificultate* (2010), *Socializarea politică a tinerilor în perioada postdecembristă* (2011), *Antropocus* (2015). Colaborari la revistele: „Arhivele Olteniei”, „Anuarul Institutului de Cercetări Socio-Umane C.S. Nicolaescu-Plopșor”, „Anuarul Institutului de Etnografie și Folclor Constantin Brăiloiu”, „Drobeta”, „Litua”, „Arhiva de folclor a Moldovei și Bucovinei”, „Caietele ASER” etc.